

den 28 november 2016

Till Näringsdepartementet

Remissyttrande angående betänkandet *En trygg dricksvattenförsörjning* (SOU 2016:32)

Sammanfattning

- Naturskyddsföreningen tillstyrker utredningens förslag att vattenskyddsområde ska inrättas för alla större allmänna vattentäkter som utnyttjas eller förberetts för att utnyttjas för uttag av dricksvatten.
- Naturskyddsföreningen tillstyrker förslagen till ändringar i 16 kap. 13 § miljöbalken om miljöorganisationers tillgång till rättslig prövning av beslut om bildande eller ändring av vattenskyddsområden. Aktuell ändring i miljöbalken föranleder emellertid även en ändring i lagen om rättsprövning av vissa regeringsbeslut.
- Naturskyddsföreningen avstyrker förslaget om borttagande av den generella tillståndsplikten för spridande av växtskyddsmedel i vattenskyddsområden.

Vattenskyddsområde ska inrättas för alla större allmänna vattentäkter

Utredningen föreslår att vattenskyddsområde ska inrättas för alla större allmänna vattentäkter som utnyttjas eller förberetts för att utnyttjas för uttag av dricksvatten. Med större allmänna vattentäkter avses de som genomsnittligt ger mer än 10 m³ vatten per dygn eller försörjer mer än 50 personer med dricksvatten. Utredningen föreslår att kommunerna ska ansöka eller på annat sätt säkerställa att ansökan görs om att inrätta vattenskyddsområden, länsstyrelserna ges en skyldighet att bereda och besluta om inrättande. Naturskyddsföreningen tillstyrker förslaget.

Naturskyddsföreningen anser att det är nödvändigt att större allmänna täkter skyddas inom ramen för områdesskyddet. Föreningen vill också betona nödvändigheten av tydliga och tillräckliga vattenskyddsföreskrifter för att uppnå ett erforderligt skydd för dricksvattnet som överensstämmer med de krav som ställs i EU-direktivet för hållbar användning av bekämpningsmedel (direktiv 2009/128/EG) och EU:s ramdirektiv för vatten (direktiv 2000/60/EG).

Miljöorganisationers tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor

Utredningen föreslår förändringar av 16 kap. 13 § miljöbalken på så sätt att det förtydligas att miljöorganisationer även har rätt att klaga på beslut om bildande eller ändring av vattenskyddsområden enligt 7 kap. miljöbalken. Naturskyddsföreningen tillstyrker förslaget.

Av författningskommentaren framgår att rätten att överklaga även omfattar beslut att inte bilda eller att inte ansöka om vattenskyddsområde. Rätten att överklaga även beslut om underlåtenhet framgår av Århuskonventionen och den rättpraxis som utvecklats avseende miljöorganisationers rätt att överklaga. Naturskyddsföreningen anser att denna praxis bör kodifieras i lagstiftningen.

Om rådande instansordning kvarstår krävs ett kompletterande i lagen om rättsprövning av vissa regeringsbeslut som medger en uttrycklig rätt för miljöorganisationer att ansöka om rättsprövning av handlingar och underlåtenhet som omfattas av artikel 9.3 Århuskonventionen.

Förslag om borttagande av den generella tillståndsplikten för växtskyddsmedel

Utredningen föreslår att den generella tillståndsplikten för användning av växtskyddsmedel i vattenskyddsområden, som regleras i Naturvårdsverkets föreskrifter, ska fasas ut. Regleringen ska i stället helt ske genom individuella föreskrifter för respektive vattenskyddsområde. Naturskyddsföreningen avstyrker förslaget.

Utredningens mål att uppnå en mer enhetlig tillämpning i frågan om användande av växtskyddsmedel i vattenskyddsområden är lovvärd. Idag sker regleringen antingen i individuella föreskrifter eller genom den generella tillståndsplikten och nivån på skyddet varierar över landet. Naturskyddsföreningen har emellertid svårt att se hur avskaffandet av den generella tillståndsplikten kommer göra att användningen av växtskyddsmedel i vattenskyddsområden blir mer likartad. Riskerna är i stället att möjligheterna att använda växtskyddsmedel inom vattenskyddsområden blir vidare när den generella tillståndsplikten avskaffas.

Inskränkningar som avsevärt försvårar pågående markanvändning till följd av föreskrifter kan medföra en ersättningsrätt för markägaren. Inskränkningar till följd av den generella tillståndsplikten medger inte någon rätt till ersättning. Utredningens förslag medför därmed att sökande kommun, vid inrättande av nya vattenskyddsområden eller omprövning av gamla föreskrifter, måste ha en budget för intrångsersättning och ta höjd för att en eventuell ersättningstvist kan komma att avgöras i domstol. Naturskyddsföreningen anser att det finns en risk för att sökanden, i syfte att undvika att initiera en ersättningstvist, föreslår föreskrifter som inte uppnår syftet att skydda vattentäkten.

Utredningen anger också att regleringen av användande av växtskyddsmedel i vattenskyddsområden avser att ge ett mer ändamålsenligt och behovsanpassat skydd. I ljuset av att syftet med den lagstiftning som reglerar användandet av växtskyddsmedel är att bibehålla ett råvatten fritt från bekämpningsmedelsrester har Naturskyddsföreningen svårt att se i vilka sammanhang användande av växtskyddsmedel i vattenskyddsområden, framför allt i primär zon, kan vara befogat. EU-direktivet för hållbar användning av bekämpningsmedel motiverar att det ska ställas höga krav på användningen av bekämpningsmedel, särskilt vad avser dess påverkan på dricksvatten (se artikel 11 och 12). Skyddsnivån måste därför sättas högt och med beaktande av försiktighetsprincipen. Med konventionell odling kommer syftet om ett råvatten fritt

från kemiska bekämpningsmedel ständigt att vara hotat. Att rena råvatten från bekämpningsmedel i stället för att undvika spridning till källan medför stora kostnader för samhället, och därmed konsumenterna, i form av kontroll, tillsyn och i värsta fall dyra investeringar i reningsanläggningar.

Naturskyddsföreningen anser att det i kommande vägledning tydligt behöver anges att tillstånd till brukande av växtskyddsmedel i primär zon inte ska meddelas. Det bör även anges tydliga exempel på när tillstånd inte bör meddelas i övriga zoner. Det finns dokumenterade problem med vattentäkter som är påverkade av bekämpningsmedelsrester. Den ökade intensiteten i användningen av bekämpningsmedel samt ny kunskap om risker och kemikaliers skadliga inverkan, exempelvis genom kombinationseffekter och hormonstörande ämnen, visar på hur viktigt det är att tillämpa försiktighetsprincipen och utifrån en hög skyddsnivå ge tydliga riktlinjer för när avslag bör ske.

Detta beslut har fattats av ordföranden Johanna Sandahl efter föredragning av Rebecca Nordenstam.

Johanna Sandahl
ordförande

Rebecca Nordenstam
miljöjurist